

A megfeszített nép

Újjászületés előtt a felszabadítási teológia? Konferencia Tübingenben

Megemlékezés a történelem áldozatairól – a hat El Salvador-i jezsuita meggyilkolásának huszadik évfordulóján, 2009 őszén ezzel a címmel rendezett konferenciát a *Tübingeni Egyetem Katolikus Kara* és a *Misereor* katolikus német segítség-szervezet, s olyan neves felszabadítási teológusokat hívtak meg előadónak, mint Jon Sobrino, Johann Baptist Metz és Gustavo Gutiérrez; betegsége miatt az utóbbi sajnos lemondta a részvételt.

Az előadásokban **Ignacio Ellacuría**nak, a Közép-amerikai Jezsuita Egyetem húsz éve meggyilkolt rektorának filozófiájáról és teológiájáról volt szó; 1989. november 16-án első-sorban ő állt a hadsereg halálbrigádjainak célkeresztjében. A megöltek tiszteletére tartandó rövid gyászszünetről azonban tudatosan lemondtak a szervezők: „Ellacuría azt a hagyományt jelképezi, amely beavatkozásra hív fel, nem pedig hallgatásra”, állapította meg *Raúl Fonet-Betancourt*, a konferencia moderátora. A zsúfolásig telt központi előadóterem hallgatósága számára legkésőbb ekkor világossá vált, hogy itt nem régi bajtársak közötti tisztelgő visszaemlékezés tanúi lesznek, hanem egy rendkívül aktuális rendezvény résztvevői.

„Fel kell forgatni a történelmet ahhoz, hogy meggyógyítsunk egy súlyos beteg civilizációt” – idézte *Jon Sobrino* a meggyilkolt Ignacio Ellacuriát. A gazdagság civilizációjától, amelyben a tőkefelhalmozásra megy ki a játék, el kell jutni a szegénység civilizációjához, amelyben a szolidaritás és az alapszükségletek kielégítése áll a középpontban, mert csak így lehet elkerülni a történelem rossz kimenetelét. Ez szocialista gondolatként hangzik, de az olyan felszabadítási teológusokat, mint Ellacuría vagy Sobrino, nem lehet politikai elméletekre korlátozni; számukra többről van szó: teológiáról, a keresztény hitről és ennek megfelelően az igazságról.

„Korunk első számú jele a megfeszített nép”, folytatta fejtegetését Sobrino. „Benne található meg Isten je-

lenlétének és terveinek igazi jelei.” A megfeszített nép: a világ népességének nagy többsége, amely az igazságtalanságtól szenved, és amelyet halál fenyeget. „A világ tragédiáját agyonhallgatják”, mondta Sobrino. „A kongói háborút hallgatás övezi. S ahol a hallgatás nem lehetséges, ott álcázzák a dolgokat. Az éhhalált élelmezési válságnak nevezik, noha gyilkosságról van szó.” Majd hozzátette: eléggé ismert, hogy az igazságos újraelosztás nyomán senkinek sem kellene többé éheznie, aztán ismét Ellacuriát idézte: „A megfeszített nép nem kap nyilvánosságot, hogy ne zavarja nyugati és polgári nyugalmaikat.”

De még egy ilyen forradalmi mondatot is barátságosan és megfontoltan mond ki Sobrino, s talán ezzel biztosítja hallgatóinak teljes figyelmét. Elgondolkodtató, hogy a 71 éves Sobrino csak véletlenül menekült meg a húsz évvel ezelőtt vérengzéstől: éppen külföldi úton járt, amikor kollégáit és barátait, valamint a jezsuita közösség két női alkalmazottját meggyilkolták.

Még elgondolkodtatóbb, hogy a Vatikán Hittani Kongregációja 2007-ben éppen ezt az okos, barátságos embert részesítette figyelmeztetésben, és óva intett krisztológiai téziseitől. „Nem értem az ellene indított eljárást”, mondja barátja, Josef Sayer, a *Misereor* ügyvezetője, „hiszen Sobrino sosem kérdőjelezte meg a II. Vatikáni Zsinat határozatait; a Szent X. Piusz Testvériség ellenben, amely változatlanul nem fogadja el a II. Vatikáni Zsinatot, oly sok ajánlatot kap arra, hogy térjen vissza az egyházba”; majd közli: tudatosan vitték a konferenciát Tübingenbe, ahol Joseph Ratzinger professzor egykor teológiát tanított. „Talán eljut hozzá, ami itt történik” – reménykedik Josef Sayer, és hozzáteszi: „Egy Jon Sobrinót, aki kiáll a szegények és elnyomottak mellett, nem lehet csak úgy félretolni.”

De a Vatikánnak a felszabadítási teológiával kapcsolatos magatartása csak mellékesen került elő a konferencián, inkább magáról az ügyről

volt szó, és Sobrino nem ámitotta sem önmagát, sem hallgatóságát: Isten jelenlétét látni a megfeszített népben – ezért a hitért drágán meg kell fizetni! „Nincs felszabadítás fájdalom nélkül. Az embernek késznek kell lennie arra, hogy a gonoszság szét fogja zúzni”, figyelmeztetett. „Aki komolyan elköteleződik a megfeszített nép mellett, azt kockáztatja, hogy őt magát is megkérdőjelezzék.” Mindenkinek meg kell kérdeznie magától, mi dolga az igazságtalan társadalmi viszonyokkal. „A 'harmadik világ' olyan, mint egy tükör. Ha az 'első világ' beletekint, önmaga legmélyebb igazságát ismerheti fel”, idézte Sobrino még egyszer barátját, Ellacuriát.

De éppen ez elől a felismerés elől próbál meg kitérni az 'első világ' („a Nyugat”), bizonyította kézzelfoghatóan Sayer. A magasba emelte a Frankfurter Allgemeine Zeitung gazdasági rovatának egyik lapját, amely azt jelentette, hogy 2009-ben (a „válság” évében!) összesen 140 milliárd (nem tévedés: milliárd!) eurót fizettek ki jutalomként a bankmenedzsereknek! Ez 10%-kal megint több, mint 2007-ben, az addigi rekordévben! Ugyanazon az oldalon azt is lehet olvasni, hogy 1 milliárd embert szorongat az éhezés. „Ez korunk botránya”, mondja Josef Sayer.

Talán éppen ez a botrány teszi ma annyira aktuálissá a felszabadítási teológiát. Pár évvel ezelőtt talán csak szűk körben valósult volna meg ez a konferencia, de hirtelen akkora lett az érdeklődés, hogy a szervezők maguk sem értették. A 250 ülőhelyes előadótermet majd szétfeszítették a hallgatók, s ötven érdeklődőt el kellett utasítani, mert nem volt elég fülhallgató a tolmácsoláshoz. Diákok csoportjai kifejezetten azért utaztak ide Freiburgból, Münsterből és Frankfurtból, hogy találkozhassanak azokkal, akik ma a felszabadítási teológiával foglalkoznak. Újjászületés előtt áll a felszabadítási teológia? Tekintettel a globalizációra, a pénzügyi válságra és az éghajlatváltozásra, ez könnyen elképzelhető.

Forrás: Publik-Forum, 2009/22